

Ako pa jaz umerjem kot ud omenjenega društva, dobi žena moja s tremi otroci 140 gl. letne penzije. In če 35 do 40 let stara vdova — kar je vse mogoče — še kakih 20 do 25 let živi, koliko potem? ali ni tolika pomoč hvale in priporočila vredna? Pri vsakem društvu pa veljá pregovor: „Viribus unitis“. Tudi drugi pregovor ki pravi: „Združena moč, je zlat obroč“ naj nas, dragi sobratje, spodbuja in opominja, na ta temelj in na to podlago, katero smo v 9. letih po skerbi svojih prednikov vstanovili in vterdili, naprej zidati terdno nerazrušljivo mogočno poslopje — društvenega še veliko večjiga premoženja namreč — to bo nam kranjskim učiteljem v ponos, čast in slavo!

J. Čerin.

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje *Josip Levičnik*.

Motto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

V daljnih ukih gospodarstvene živinoreje prestopili smo bili na kermo. Ona ima pri živalih razne namene. Mladim stavi tako rekoč in jáci njihovo truplo; odraslim pa povračuje po raznih potih zgubljene moči, ter jih krepčá za prihodnost. Tudi gorkote je živalskemu truplu potreba, ktera mu tudi po kermi dohaja. Kakor je sploh znano, vse domače štirinožne živali živež z zobmi zvečijo, s slinami zmesijo, ter ga tako želodcu pripravnega storé za prebavljanje. Priprosti človek bi na to še ne porajtal, in vendar se živina že pri zavživanji kerme lahko presoja, koliko veljá. Ako preveč sagovtno sega po kermi in jo slabo zveči, ji tudi slabo tekne; — od take živine ne pričakuj na nobeno stran dobrega vspeha. (Tudi ljudem prehitro zavživanje jedil ne tekne dobro.) — Govorilo se je za tím o želodcu prežvekovavnih živali, o raznih mokri- nah, namreč: gobčevih, trebušnih in červnih slinah, ter žolcu, katero vse eno k drugemu pripomore, da se zavžita jed spreminja ali v kri, ali v druge redivne mokrine (Nahrungssäfte, hillus); kar pa truplo sprejeti ne more, žival kot gnoj iz sebe iztrebi. — Prestopilo se je potem na kemično razkrojenje kerme. Vode (mokrote) ima vsaka kerma več ali manj; vode je živalim tudi naj več treba, ktera se jim torej, kar je je v kermi premalo, podaja po napajanju. Kerma dalje more imeti neorganske, t. j.

pepelne dele, ki pri mladi živini služijo tako rekoč v rejo kosti; — tudi sol (ktere je zlasti v senu veliko) se le-sem prišteva. Organski deli kerme so pa še veliko bolj važni in se razločujejo v dva glavna oddelka, v onega z gnjilečnimi deli in brez gnjilečnih delov. K prvim se prištevajo razna žita, preše, naj bolj pa sočiva (bób in grah stojita oziroma na živalsko kermo v prvi versti), ki redijo pri živalih truplo, meso, maščobo in kri; — k drugemu pa masne tvarine v kermi (v zeleni kermi, še bolj pa v ovsu in koruzi), ki dajo živalskemu truplu gorkoto. Tudi preša se zopet le-sem prišteva.

Zvečenje in prebavljanje polohkava pri živalih to, da se jim kerma manjša. Pri večjih kmetijah imajo v to že razne mašine. Vmanjšanje kerme tudi v to dobro služi, ker se potem lahko mnogoverstna piča skupaj zmési, n. pr. žito z rezanico itd. Tudi presno kermo, n. pr. mlado deteljo, koruzo itd. je dobro vmanjšati; enako tudi žita in sočivo, ktera naj se v mlinu na debelo zmeljejo, ali kakor pri nas po Gorenškem pravijo: pretergajo. Célo zernje živalim v kermo predkladati ne stori dobro, posebno pri konjih ne. Edini oves dela tu izjembo; samo omokri naj se nekoliko poprej. Tudi preše naj se zmanjšujejo ter z drugo kermo mészijo. Preši se je sploh govorila prav vneta beseda, ter je g. docent djal, da ako je seno po 2 gl., preše pa po 3 gl. cent, je gospodar gledé tečnosti pri preši še vedno na dobičku. Da se kúha (repa, krompir, pesa, buče itd.) more se tudi živalim zmanjšati in poprej še persti in druge nesnage očistiti, je vsakemu še tako priprostemu kmetiču dobro znano.*) — Sočivo, ki se živini poklada, z gorko vodo namočevati, je dobro; — v mnogih krajih poskušajo tudi pičo kuhati in pariti; a to daje pri večjih gospodarstvih silo dela in se komaj splača. Tudi vnetje kerme so že poskušali, da so jo namreč namočili, dobro pohodili in jo tako 48 ur nekakemu vnetju prepustili; ali veliko nevarnosti je pri tem, torej kaj takega se ne svetuje.

O kermenju s presno (zeleno) pičo se je zopet mnogo govorilo. Razdeluje se: a) v pašo, in b) v pokladanje zelene kerme v hlevih. Kar zadene pašo, se je omenilo, da živina pri nji vso pičo do zadnje bilke poišče (posebno na planinah in tudi po njivah po žetvi); da se s pašo kmetu veliko dela

*) Za zmanjšanje kúhe se je priporočevala Gardener-jeva mašina, ki velja 75 gld., in se zamore z roko (samotež) goniti. Pis.

ter gleštanja po dnevi prihrani; — tudi stelje je veliko manj treba. Nasprotno zopet nekteri mislijo, da je bolje, ako se travniki v njive podelajo. To veljá vender le tam, kjer je zemljišče dobro; kajti oskerbljevanje njiv daje dovolj dela, in naj torej gospodar vselej dobro prerajta, preden si travnik v njivo podela: se mu li kažejo pri računu prave številke, ali ne. Tudi zguba gnoja se šteje med slabe strani paše. Konečna beseda tega predmeta bila je: Za mlada goveda in konje je na vsako vižo paša v prostem boljša, kjer se morejo prosto gibati in s tem telo učverstiti; za delavno in pitovno žival je kermenje v hlevu bolje. (Po Angleškem in v Holandii po večjem živino le pasejo.) Govorilo se je za tim še mnogo o pašnikih, ki so: naravni (n. pr. po planinah, po samotnih dolinah in pustinjah); umetnoosnovani (obsejani z razno deteljo in mnogoterimi travami); zdravni, t. j. paša po njivah po spravljenih raznih pridelkih i. t. d. Paša po gojzdh se sploh ni priporočevala. Da pitovna živina potrebuje boljših pašnikov mimo drobnice, ktera poslednja si svojega živeža išče tudi po sterminah in pečinah, je sploh znano. Čas paše je za razne kraje in podnebja tudi razen; izreklo se je pa očitno, da naj se spomlad prezgodaj ne začénja, ker živina še malo kerme dobi, zraven pa veliko škode napravi. Po ravninah naj se pričné paša z aprilom, in skončá z oktobrom; na planinah do 4000 čevljev nad morjem more terpeti komaj 4 mesece; še v višjih legah pa kakih 100 dni. Naj bi se pri tem gledalo na ta-le red: Spomlad naj se pase v ravninah; potem v sredi gorá; konec julija naj se žene živina na naj višja mesta. V tem primerji naj bi se šlo potem s pašo tudi nazaj. Pa tudi na to naj se gleda, da se le toliko živine zažene na en pašnik, kolikor je kerme za njo. Primera med razno živino se lahko prerajta. Tako n. pr. potrebuje 1 krava toliko paše, kakor 6 do 8 ovac. Pašniki naj se pa tudi nekako razdelijo in redno popasejo, ne pa, da bi se živina le vedno tje gonila, kjer dobijo leni pastirji v senci dreves pripravna mesta za „dolce far niente“ t. j. za poležavanje. *) Na mnogih planinskih pašnikih manjka tudi živini varstva zoper noč, veter, mraz, prehudo solnce itd., kar je za živino zeló škodljivo. Temu naj se po-

*) Lenem pastirjem je bil g. dr. Wilhelm kaj gorak. Pri mnogih prilikah je oplazil po njih, ter grajal njihovo najemniško neskerbnost. Pa je tudi res, da po takih lenuhh gospodarje marsikaka nesreča pri živini zadene. Pis.

maga z napravo štáj, z zasajenjem senčnega drevja; tudi naj se kaki bolj tolsti prostori odločijo v to, da se ne popasejo, ampak pokosijo, in je tako kaj suhe klaje pri rokah, da ni treba, če živino kaki sneg vhati (kar je na planinah tudi o sv. Jakobu prav lahko mogoče) taisto pred časom v ravnino prignati.*) Priporočal je g. docent dalje tudi vravnanje dobrih potov do potokov (marsikaka živina si je na velikimi skalami ob obrežjih potokov že noge polomila); kjer pa le-tih ni in vode zmanjkuje, pa napravo kapnic. Luže namreč, katere edino na mnogih krajih živina piti more, so bile že mnogokrat uzrok kužnih živalskih bolezni in nagle smerti. Na Jura-pogorjih (med Francoskim in Švicarskim), kjer je svet zelo našemu Krasu podoben, imajo po pašnikih nek povsod kapnice za živinsko napajanje napravljene. Posnemajmo take lepe izgleda tudi pri nas!

(Dalje prih.)

Ljudski učitelji v kmetijski šoli v Gradcu. ††)

Že so pretekli trije tedni našega bivanja v Gradcu, pa nihče izmed letošnjih poslušalcev kmetijske šole za učitelje ni slovenskemu svetu o tej šoli sporočal. Ker bi pa vendar vtegnilo marsikoga v ljubi naši domovini mikati, da pozvé vsaj nekoliko, kako se nam tu godi, in kaj da se učimo, sem sklenil „Novicam“ vsaj na kratko o letošnji šoli sporočiti, nadjaje se, da bode pozneje kak bolj sposoben učitelj izmed nas po zgledu gosp. Levičnika bolj obširno pisal.

Prišedši 15. avgusta v Gradec smo se, kakor nam je bilo naročeno, predstavili gosp. Kirchlehnerju, c. k. namestniškemu svetovalcu. Blagi gospod nas je prav prijazno sprejel, in nam tudi marsikaj nasvetoval, posebno zavoljo stanovanja, kako in kje naj poprašamo, da bomo laglje izhajali z 2 gold. na dan.

16. avgusta smo se zbrali ob določeni uri v Joaneum-u, kjer prav za prav je zdaj naša šola. Začeli smo se spozna-

*) Ta moder svet mi je jako jako dopadel. Spominjam se, da sem o tem primerljeji zadna leta večkrat bral, da so zavoljo zgodnjega snega, ki je pa čez ene male dni zopet skopnil, mogli živino pred časom iz planin prignati. In ravno te dni nam je časnik „Vaterland“ naznanil, da so na Vorarlberskim zopet letos o malim Šmarnu vsled zgodnjega snega mogli z živino iz planin. Evo tedaj novi dokaz, kakó zaloga suho kerme na planinah dobro služi. Pis.

***) Po „Nov.“